

Monsenyor
Manuel Bars i Geli
(1889-1974)

Sant Llorenç de Morunys és una petita vila lleidatana que s'aixeca recolzada la muntanya, prop de les aigües saltarines del Cardoner. Aquesta població, equidistant uns vint-i-cinc quilòmetres de Solsona, estava antigament abrigada per unes muralles que la rodejaven amb set torres en els angles i cinc portals d'entrada. Els seus moradors —uns set-cents— s'han dedicat tradicionalment al conreu de la terra i uns pocs a la fabricació de xoriços i teixits.

En aquest marc, tan evocador d'història i bellesa, hi vingué al món i fou batejat el 7 de febrer de l'any 1857 (1) el nen Josep Bars i Trulla, fill de Lluís Bars, de La Selva (Tarragona), i de Teresa Trulla, provinent de la parròquia de Sant Miquel de la Seu d'Urgell.

De jove, Josep Bars, que era fondista, va contraure matrimoni amb Maria Geli i Frigola, nascuda i domiciliada a Torroella, filla de Sebastià Geli i Reparada Frigola. Fruit d'aquest matrimoni, el 21 d'octubre de 1889 (2) va veure la llum a la casa llavors senyalada amb el número 3 en el carrer del Roser, avui número 6 de la Plaça d'Espanya, un nen batejat en la parròquia de Sant Genís el 5 de novembre del mateix any amb els noms de Manuel, Agustí i Celestí (3); fou apadrinat per l'oncle Manuel Bars i Trulla.

Segons sembla, aquesta família abandonà aviat Torroella per afincar-se a Barcelona; però tots mantingueren una permanent vinculació amb els seus nombrosos amics i parents que deixaren aquí. En morir Sebastià Geli, heretà el patrimoni la seva filla Maria, que va vendre la casa i totes les terres en el transcurs de poc temps.

(1) Arxiu parroquial de Sant Miquel de Morunys. Llibre 7è de Baptismes, Full 104.

(2) Registre Civil de Torroella. Llibre 5è Naixements, Full 261.

(3) Arxiu parroquial de Torroella. Llibre 12è de Baptismes, Full 102.

Als dotze anys, Manuel Bars era alumne de les escoles professionals salesianes de Sarrià (Barcelona) amb el propòsit de ser impressor, ofici del que va adquirir una pràctica que li resultaria sumament útil temps després. Però prompte expressà el desig de romandre a la Congregació com a religiós. Va seguir el noviciat en el mateix centre i professà el 31 d'agost de 1908. El primer destí fou el Col·legi de Sant Antoni de Pàdua de Mataró, a on durant tres anys ensenyà ciències. Es traslladà a Itàlia per a cursar estudis en el Teologat Salesià Internacional de Foglizzo, doctorant-se en la Facultat Eclesiàstica de Turí. Fou ordenat sacerdot precisament a Foglizzo el 10 d'agost de 1917, retornant seguidament per a continuar la seva tasca educativa a Salamanca.

Durant aquest període dedicat a l'estudi i l'ensenyament, demostrà sempre una clara preferència per les ciències naturals, investigant en especial les propietats curatives de les plantes. Ja llavors era un home inquiet, treballador i metòdic, amb una ment analítica, dotat d'extraordinària facilitat per aprendre llengües; així, mentre estudiava pel sacerdoci va auxiliar al professor Mezacasa en la preparació de llibres sobre Etiòpia, aprenent, mentrestant, la llengua més acceptada en aquest país africà.

Quan vivia a Salamanca, s'organitzà la primera expedició de salesians a l'Índia, al front de la qual hi figurava el sacerdot suís Lluís Mathias, poc després arquebisbe de Madràs. Mossèn Bars s'hi lusionà en aquella empresa i junt amb un altre espanyol, el coadjutor Gumerind Cid, s'allistaren de bon antuvi. L'aventura era sens dubte arriscada davant les dificultats pròpies d'aquell ingent país, amb més de quatre milions de quilòmetres quadrats, enormement poblat, amb unes riqueses naturals apenes explotades i mal repartides i una població totalment heterogènia, sense unitat de raça, religió ni llengua, amb una situació política inestable, puix el domini d'Anglaterra era cada vegada més discutit per les corrents nacionalistes que tenien a «Mahatma» Gandhi (1869-1948) com el líder indiscutible que preconitzant la resistència pasiva logria ja l'any 1932 parlar amb els seus adversaris en igualtat de condicions, i en 1935 quedaven definits els principis d'una nova Constitució hindú com a primer pas vers la natural independència que cristal·litzaria l'any 1947 amb la retirada de l'últim virrei britànic.

El 6 de gener de 1922 arribaren a Bombay. Al llarg de dues nits i un dia el tren els traslladà a Calcuta i d'aquesta ciutat a Gauhati en vint-i-quatre hores, atravesant el que avui és Bangladesh. L'últim recorregut fins arribar a Shillong el feren per carretera. Mossèn Bars des d'allí descriu aquesta primera impressió: «Ben aviatet pel matí del 12 de gener entrarem en Assam i vam saludar la nova terra... Deixarem Turí amb vint centímetres de neu. Va fer molt calor en el Mar Roig, Bombay i Calcuta, a pesar de trobar-nos solament a mitjans de gener. Però en el nostre viatge a Shillong poguerem admirar abundància i varietat de flors. Era quelcom extraordinari. Un paradís. Indescriptible el nostre encant a l'arribar a Shillong, la capital de les flors...». Cal significar que l'impacte de la Natura encara sorprèn als actuals visitants de l'Índia; en aquest sentit Baldiri Ferrer ha escrit recentment (4) una impressió molt semblant a la de Mossèn Bars: «...En arribar, l'Índia és una primera sorpresa verda, total, sobretot venint de les terres àrides i

ascèptiques dels deserts de l'Orient Mitjà i Afganistan. Es deixar un món un xic irreal i còsmic fet per muntanyes, pedres i poca gent, per a caure aquí entre la verdor luxuriant, on persones, plantes i animals semblen viure en un continuat frenesí orgiàstic, en una fornicació desficiosa i vital, en la procreació integral. L'Índia ho podrà ésser tot, la podreu adjectivar amb ràbia, però aquesta explosió de natura incontrolada no deixarà de meravellar per insòlita i monstruosa i bella al mateix temps...».

Aposentats ja a Shillong, dos pares jesuïtes els deixaren una Missió i un territori que avui està poblat per uns dotze milions d'habitants. Distribuiren les zones i el Pare Bars es quedà en les colines dominades per la vila de Laitkynew, poblades per la Tribu Khasi, l'única que en l'Índia encara practica el matriarcats: l'hereva única és la filla més petita i en morir la mare, els fills passen a cura de la rama femenina i mai al marit ni al pare de la difunta; aquesta tribu ha evolucionat extraordinàriament i els 300.000 habitants que la integren disposen en l'actualitat a Shillong de sis col·legis universitaris i quasi tots saben llegir i escriure.

Les dificultats que trobaren aquells missioners solitaris foren ingents. En definitiva anaven a predicar un nou catecisme a un poble que viu permanentment amb la mirada posada en el més enllà. Aquelles terres avivan —com diu Baldiri Ferrer (5)— «...Un caliu religiós que, més que ensenyat, es podria dir que ha nascut amb tot hindú, ja que a l'Índia l'entremat entre vida i religió és indestruable; si fallés això fallaria tot, perquè l'ordre del país és muntat sobre un intrincat sistema de normes, supersticions, ritus i tradicions de que és molt difícil destriar la part religiosa; la religió, com un gran magma, és per tot, infosa en tots els aspectes de la vida hindú...». Mes, com sabem, la tasca normal d'un missioner ultrapassa sempre els objectius de la pròpia convicció religiosa, i en aquest aspecte Mossèn Bars i els seus companys palparen ben aviat una tremenda problemàtica que calia remeiar. Aquell gran país presentava i encara presenta— una societat de castes que dóna vida a uns quants milionaris i opulents aristòcrates davant d'una gran massa de famèlics i gent pobríssima que considera benestar el disposar diàriament d'un grapat d'arròs i una mica d'aigua, amb un terme mig de vida que oscila al voltant dels quaranta-i-cinc anys, en situació quasi permanent d'atur i quan treballa cobra salaris misèrrims que en alguna regió equival a les mil pessetes al mes; la lepra, la varola i el còlera estan a l'ordre del dia i el nombre de cecs és pavorós a causa de la mala nutrició que provoca la pèrdua de la vista durant la infància; l'analfabetisme s'extén per moltes zones, i l'economia del poble està a mercè de les secades i les inundacions que són el mal endèmic de l'Índia.

En poques setmanes, aquell jove missioner torroellenc s'havia guanyat l'estima dels nadius. Plè de vitalitat, amb una entrega total als demés, la seva figura afable i humil, viu i nerviosa al mateix temps, feia constant acte de presència per totes les poblacions, suburbis i barraques de la seva zona apostòlica. Anava tan lleuger en recórrer les colines i planúries,

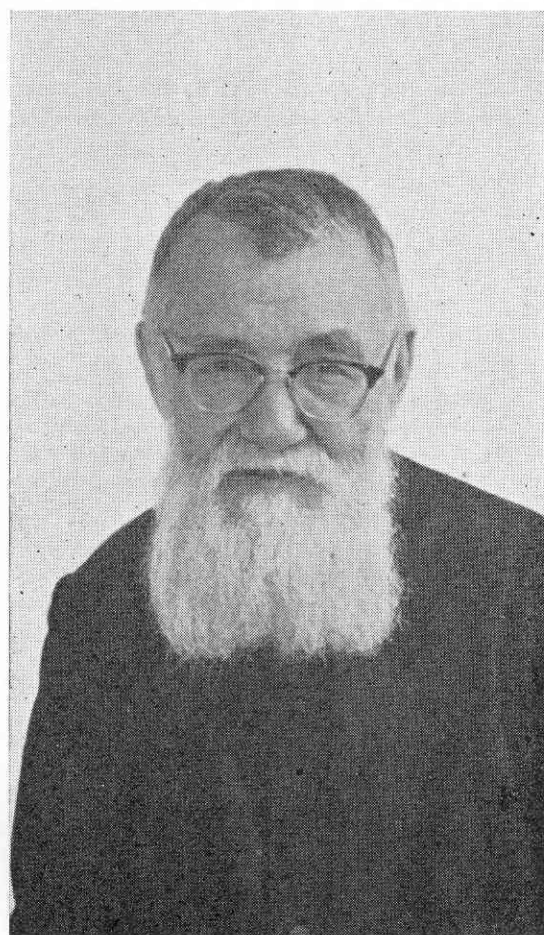
(4) i (5) Vegeu el llibre del jove de Palafrugell, Baldiri Ferrer i Bech, «Viatge a l'Índia», pàgines 115 i 166.

que els Khasi l'anomenaven carinyosament el «Pare Motor Car». Ja en aquells primers anys posà en evidència la seva gran capacitat de realització, procurant servir sempre des dels càrrecs més simples i humils que, d'una manera ben natural, compartiria temps després amb altres de gran responsabilitat i dignitat.

En el transcurs de l'any 1928, la Santa Seu confià als salesians la nova diòcesi de Krishnagar, situada a més de 600 milles de Shillong i a 80 milles al nord de Calcuta; la seva extensió és equivalent a la de Catalunya però amb una densitat d'habitants que gairebé ens quadruplica. Monsenyor Bars en fou anomenat Administrador Apostòlic. Amb aquest motiu és traslladà cap aquella població de Bengala, constituïda per una gran planúria baixa i anegadissa, de terres fines i argiloses, regades pel Ganges, a on el clima terriblement càlid és difícil de registrar per un europeu. De nou el treball de Monsenyor Bars ha de consistir en organitzar l'incipient missió, amb un personal humà escàs i constantment afectat pel clima tropical i les febres; ademés eren els anys de la depressió econòmica i apenes arribava diners a l'Índia. No obstant l'inventari de realitzacions és alligador: en pocs anys va construir la casa parroquial i la catedral, una residència per a vells, les capelles de Chapra, Cherrutipi, Baniarchol i altres, escoles d'arts i oficis, poc a poc anà substituint els primers centres religiosos construïts amb palla i fang per altres definitivament bastits, va comprar els terrenys de la que ara és Missió de Khrisnagar, iniciant des de bon antuvi una gran obra cultural i social. L'any 1934, amb motiu de visitar una missió, va caure del cavall, fracturant-se el femur; va restar quaranta dies enguixat a l'hospital de Calcuta i les perspectives no eren bones; pensant en el bé de la Diòcesi, Monsenyor Bars demanà ser substituït, i després d'alguns mesos en aquest estat, la Santa Seu va nomenar a Monsenyor Esteve Ferrando bisbe de Krishnagar, retornant el Pare Bars a Shillong com a Vicari General, càrrec que mantindria fins la seva mort.

En el transcurs de la segona guerra mundial, les autoritats demanaren un missioner neutral a Dibrugarh, regió pràcticament coberta de plantacions de tè, de les quals cuidaven anglesos en qualitat de dirigents, però també hi treballaven molts italians i alemanys, fet que provocava contínues polèmiques i alteracions. El Pare Bars logrà grans resultats en ordre a la reconciliació i convivència entre ells. Més tard, quan els japonesos invadiren Birmània i la població britànica es refugiava en l'Assam, col·laborà amb gran afany i encert per aminorar les penúries dels desplaçats fins l'arribada de l'exèrcit nord-americà. Apenes acabada la guerra retornà a Shillong.

Durant els últims anys de la seva vida, Monsenyor Bars visqué rodejat de l'afecte dels companys i de tot el poble que el mirava con un autèntic patriarca. No obstant, treballava hores i hores, posant tal vegada més accent en la seva dilatada tasca intel·lectual. Als quasi 85 anys, esgotat ja el seu cos, a finals de març del 1974 l'ingressaren a l'Hospital de Nazaret de Shillong a fi de refer-lo d'una pneumònia, però ja no en sortí més. El Pare Ignaci Rubio, en carta datada a 7 d'abril de 1974, descriu així els últims moments de Mossèn Bars: «...José María le visitaba con frecuencia y cuando comenzamos a temer por su vida le dijo un día: Monseñor le traigo medicinas para

el cuerpo y para el alma... Toth —dijo— que quiere decir en khasi «bueno» y rodeado de varios hermanos y algunas hermanas recibió el sacramento de los enfermos. El día tres, centenario de las Reglas, concelebramos con él en la cama, don Mariano, otros dos sacerdotes y yo. La *misa* de un patriarca. Voz clara y precisa. Durante la consagración me fijé en su mano derecha segura y firme en el gesto y la voz clara. Una misa inolvidable. Cenó luego y pidió a las hermanas que le sentaran como «un cristiano». Debía estar cansado de la cama. Durmió bien hasta las diez. Le dieron oxígeno luego para facilitarle la respiración y entre sueño o ratos de inconsciencia y ratos de lucidez llegó hasta las 5,45 de la mañana asistido por dos salesianos y algunas hermanas. Le faltó el aire y voló al Señor».

L'enterrament fou una prova espontània de l'estima i consideració d'aquelles gents. La catedral de Maria Auxiliadora de Shillong, plena de gom a gom, era de llarg insuficient per acollir als assistents que s'apinyaven per les esplanades i jardins de l'exterior. L'acompanyament al cementiri diuen que semblava una llarga processó. Presidien les autoritats civils i religioses. Per acomiadar el dol, el senyor Marbaniang, del Govern de Meghalaya, feu un sentit elogi del difunt, destacant la generosa obra de Monsenyor Bars en bé dels seus súbdits i la seva llengua. Afectat per aquesta mort, Monsenyor Ferrando, que des de 1924 a 1973 havia viscut íntimament associat amb ell, declarà des d'Itàlia: «De Monsenyor Bars podem dir en veritat que fou fidel a Déu, al deure i a l'ideal missioner fins al fi».

La vida del Pare Bars a l'Índia és un exemple més d'aquesta minoria idealista totalment llançada a corregir la tremenda problemàtica social en que viu bona part de l'humanitat i que només podrà solucionar-se si es porta a terme una gran empresa de solidaritat a nivell internacional. Però ells, amb ajudes i mitjans ben minses, han batallat contra la pobresa, la incultura, les malalties i la mateixa fam. I gràcies en bona part a aquests pioners del Tercer Món avui almenys s'està creant una consciència del problema. Com diu Josuè de Castro (6) «...La geografia d'avui no és solament la ciència dels monuments i de les grandeses de l'home, és també el de les seves fallides i de les seves misèries. En el quadre del món que ella ens presenta, l'accent tant és posat sobre els grans relleus com sobre les grans depressions; sobre els trets lluminosos com sobre els trets tràgicament negres que componen la veritable fesomia de la Terra, amb els seus formiguers humans. Un dels trets més negres —i que amb tot era sistemàticament escamotejat i dissimulat pels grups dominants— és l'existència de les grans taques demogràfiques de les poblacions afamades, que cobreixen enormes extensions sobre el mapa geogràfic del món. La fam —la fam crònica i endèmica— a una escala universal, és el tret més típic de la misèria que regna en el nostre món. Aquesta revelació és segurament la gran descoberta, la tràgica i prometedora descoberta de la ciència i la cultura del segle XX».

De Monsenyor Bars es podria fer un detallat inventari d'obres i treballs, però aquí volem ressaltar especialment el seu talent intel·lectual posat sempre al servei del poble. Era home d'estudi, avivat per una constant in-

(6) Josuè de Castro. «El Llibre Negre de la Fam». Prefaci.

quietud. Els seus coneixements foren notoris en literatura, matemàtiques, medicina, geologia i botànica. Li agradava especialment l'investigació, dedicant-hi les poques hores lliures que tenia. Però per damunt de tot era un apassionat per les llengües vives, que dominava amb sorprenent facilitat. Als pocs mesos d'arribar per primera vegada a Shillong, parlava amb soltura el khasi, i debem significar que a les poques setmanes ja va escriure les lletres d'unes cançons religioses que encara avui són entonades.

Com ja hem adelantat, lingüísticament l'Índia és la «Torre de Babel». Els anglesos no aconseguiren que el seu idioma arrelés en el poble, i junt a l'anglès hi coexisteixen catorze idiomes oficials i més de mil llengües i dialectes, quasi tot en estat primitiu, mantingut estrictament per la tradició de pares a fills. Es necessari treballar aquestes llengües a nivell científic, a fi d'expurgar barbarismes i exprimir totes les seves possibilitats. Aquesta fou la gran obra que Monsenyor Bars realitzà personalment amb la llengua dels Khasis, examinant i corregint paraula per paraula, síl.laba per síl.laba, en un treball que l'ocupà molts anys i va requerir molta paciència. En el transcurs del 1973, es va imprimir el seu gran Diccionari Khasi-Anglès, obra monumental d'unes mil pàgines, amb una quantitat fabulosa de cites i referències. Immediatament el Govern de Meghalaya, l'aprovà, donant-li caràcter oficial, i el seu ressò s'extengué per tota l'Índia. Poc abans de morir havia anunciat a la comunitat salesiana que el seu Diccionari Anglès-Khasi estava complet fins la lletra S. El Pare Bars era també un dels membres més importants de la Comissió per a «La Nova traducció moderna de la Bíblia Khasi», havent treballat ja abans en la traducció al khasi del Nou Testament. Al mateix temps, i també en solitari, s'afanyava en el perfeccionament de la llengua dels Garos, i quan va morir, estava a punt d'imprimir-se el Diccionari Garo. No cal dubtar que aquesta gran obra filològica perdurarà; passaran anys i la figura de Monsenyor Bars continuarà figurant com un punt de partida per l'estudi d'aquestes dues llengües.

El gran exemple d'aquest humil missioner ha de plaure a tots nosaltres. Però, abans de cloure aquesta breu referència, hem de destacar el fet que Monsenyor Bars sempre es manifestà orgullós del seu origen empordanès i torroellenc. En carta de data 11 de març proppassat, el seu company Eduard Gutiérrez (7), diu: «...Puedo decirle, sí, que hablaba con afecto de su tierra y sus cosas. Recuerdo que una vez vino por aquí otro misionero salesiano que trabajaba en Madrás, llamado D. Francisco Felip, y resultó que eran del mismo pueblo. Se pusieron a hablar de sus buenos tiempos y gozaron lo indecible. Yo no entendía nada de lo que decían pero me daba cuenta de que recordaban dichos y hechos de sus mejores tiempos y de su tierra...»

(7) Bona part de les dades d'aquest treball s'han obtingut gràcies a la bona predisposició dels missioners salesians Eugeni Ojer i Eduard Gutiérrez, residents a Calcuta i Shillong, respectivament; així com a les facilitats donades pels senyors Rectors de les Parròquies de Sant Llorenç de Morunys i de Maria Auxiliadora de Sarrià (Barcelona), i el senyor Director del Col·legi de Sant Antoni de Pàdua de Mataró.

Amb motiu d'un viatge a Europa, pel novembre de l'any 1932 vingué a Torroella, a fi de saludar als parents i prendre contacte amb el lloc físic a on nasqué. Aprofità l'estada per a parlar de la seva Missió a l'Escola Dominical i al Casal Social. Però l'assistència fou tan extraordinària que aconsellà repetir l'acte en el marc espaiós del Cinema Coll (8); el presentà Mossèn Francesc Viver i a continuació Monsenyor Bars feu una breu descripció de l'Índia en general i de Krishnagar en particular, documentant la seva dissertació amb un film que recollia visions i costums d'aquelles terres. El mes de maig següent vingué de nou per acomiadar-se, i s'aprofità la seva presència per a confirmar un gran nombre de nens i nenes de la població, fet que fou possible per trobar-se vacant el bisbat de Girona (9); possiblement degut a aquest fet encara alguna persona d'aquí anomena al Pare Bars «el bisbe de l'Índia». No retornaria més a Torroella fins l'any 1960, ja vellet; la seva figura senzilla, adornada amb una barba blanca i bundosa, captivava la simpatia dels compatricis; el seu cos semblava una mica fatigat per les penúries, però mantenia els ulls vius i alegres.

JOAN RADRESSA i CASANOVAS

-
- (8) Vegeu la publicació local Emporion, de 9 d'octubre de 1932, número 214, així com l'exemplar número 217 de 27 de novembre de 1932.
- (9) En l'arxiu parroquial de l'església de Sant Genís (Llibre de confirmacions 1856-1933, full 120) hi figura una inscripció que recull aquest fet: «El Ilmo. D. Manuel Bars Geli, natural de ésta, Ador. Apostólico de Krishnagar (India), en la Iglesia parroquial de San Ginés de Torroella de Montgrí, Obispado de Gerona, previas las correspondientes facultades Apostólicas concedidas el 10 de mayo de 1933, en el día 23 del mismo mes administró el Santo Sacramento de la Confirmación a los niños y niñas siguientes, siendo padrino de los niños el Sr. D. Luis Pou Almar y madrina de las niñas la Sra. D.ª Teresa Torras Bastons, vecinos de ésta.

Niños: José Aleñá Ferrer, Ramón Alió Escuder, Jorge Arnau Comabella, Jaime Bassa Pascual, José Bassó Pou, Mario Bayó Camps, Sebastián Baso Nicolau, Juan Bonada Solés, Pedro Bosch Vilá, Pedro Bruguera Escuder, José Cama Riembau, Juan Casademont Massot, Juan Cassá Masó... etc., etc.

Niñas: Margarita Aleñá Rovira, Francisca Aleñá Roura, María Aleñá Ferrer, Alberta Amer Bernatallada, Carmen Andreu Galí, Marta Aynié Visioli, Marta Batlle Forcada, Dolores Bataller Berenguer, M.ª Gloria Bayó Baqué, Margarita Baso Nicolau, Carmen Bellido Quintana, Ana Bellido Quintana, Nieves Blanch Payet... etc., etc.